

הסכמה לעוולה, אפילו בשתיקה

[פרשת שופטים, שנת תשס"ז – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי.
הבהרה: בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

התורה מְצַנֶּה, "לא יָקוּם יָד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עוֹן וְלְכָל חַטָּא אֲשֶׁר יַחְטָא, עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דְּבַר". (דברים יט, טו).

תמהו חז"ל (מכות ה:) – "אם מתקיימת העדות בשניים, למה פרט הכתוב בשלשה? ... ר' עקיבא אומר, לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו, לעשות דינו כיוצא באלו. [כלומר אם הוכח אח"כ, ששני העדים שיקרו, לא רק שמענישים אותם, אלא גם מענישים את השלישי. ובל יטען השלישי: הרי בלאו הכי הייתם מקיימים את ההרשעה נגד הנאשם גם בלעדי, כי הם כבר שניים!] ואם כך ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה (לְדוֹנוֹ) מעוברי עבירה, על אחת כמה וכמה ישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה!"

למדנו מכאן יסוד גדול בחינוך האומה.

כאשר השלטונות מבצעים עוול (כמו בגירוש התושבים מגוש קטיף ומסירת קרקעות אי"י לידי נכרים), וכבר התאספו כוחות צבא ומשטרה במספר שהוא מספיק כדי לבצע משימה זו, בל יאמר שום חייל או שוטר הנוסף על מספרם כי אין בו אשמה, כי הרי גם בלעדיו יוכלו להשלים את תכניתם. לא כן. אלא כל מי שעמד לצידם, ואפילו שתק מתחילה ועד סוף, הוא נכלל בחשבונם. ואשם בזה גם מי שעמד במעגל השני, השלישי והרביעי והחמישי. ולכן עליו לחזור בתשובה על השתתפותו. זאת יקיים גם ע"י החלטתו האישית ששוב לא יקח שום חלק בפינוי יהודים מבתיהם [כמו שמציעה ממשלתנו הנוכחית]; וגם ע"י שיצהיר בפומבי ויחנך אחרים שאין לחזור שוב על חטא גדול כזה. [אנו נזכרים לדבר על כך דוקא כעת, מפני שיום ראש השנה מתקרב ובא, ועל כל יהודי לתקן מה שעיוות בעבר].

[הערת ביניים: קיים היום ויכוח בין כמה מרבני הציונות הדתית. חלק אומרים שיש לכל חייל לציית לכל הוראה מהצבא, גם בענין פינוי יהודים מבתיהם, וחלק טוענים שאסור לציית כשמדובר בפקודה הנוגדת דיני התורה. מקורם של האוסרים הוא ברמב"ם "אם גזר המלך לבטל מצוה, אין שומעין לו". (הל' מלכים פ"ג ה"ט; ומקורו בסנהדרין מט ע"א). בתקשורת התראיינו השבוע כמה וכמה רבנים אשר הורו לתלמידיהם לציית להוראות הצבא (בפינוי הבית בחברון). לא שמעתי אחד מהרבנים ההם שיתייחס לטענה שהם עוברים בכך על פסק ההלכה של הרמב"ם, וזה תמוה.

ויש לציין כאן כי כל ראש ישיבת הסדר או מכינה קדם צבאית, לא יוכל להורות ב"שאלה" זו, כיון שיש לו "נגיעות" אישיות, לענין המשך התקצוב ממשרד הבטחון עבור הישיבה שלו. והדבר מזכיר דברי הרב הראשי (לשעבר) ה' אברהם שפירא זצ"ל, שפרסם בזמנו כי אין לסמוך על חוות דעתם של כמה וכמה רבנים מהמפלגות שאישרו בכנסת "הסכמי השלום" באוסלו, כיון שהמפלגות ההן קבלו הטבות מהממשלה לכן הן שגגו בארחות מחשבותיהם. והביא ראייה לדיוחי זה ממעשה הסמ"ע, המובא בשו"ת כתב סופר (יו"ד סי' קט), כי הורה הסמ"ע בדבר שהיה "נוגע אליו". [עד כאן ההערה.

היסוד הזה, שהאדם נתבע בשמים על שעמד סמוך לעושי פשע, וייענש על שלא מיחה בהם, יסוד זה ידוע גם ממקורות אחרים בתורה. [להלן 3 מהם]

[1] כאשר ידע משה רבנו כי **עדת קרח** תבוא על עונשה, הכריז לכל העדה לאמור: "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים הרשעים האלה, ואל תגעו בכל אשר להם, פן תספו בכל חטאותם" (במדבר טז, כו). וזה תמוה. ודאי כי הקב"ה יודע להבחין בין אדם לאדם. ואם ייענשו, ייענשו אך ורק אותם הפושעים שמרדו נגד משה, ולא אנשים תמימים שעמדו סמוך להם! **אלא** למדנו כי "אוי לרשע ואוי לשכנו" (נגעים יב, ו. ע"ע ילק"ש ירמיה, רמז רצא). עצם הדבר שהשכן לא התרחק מהרשע, מעורר עליו עונש.

[2] וזה מה שחז"ל יעצו "הרחק משכן רע, ואל תתחבר לרשע, ואל תתיאש מן הפורענות" (אבות, א, ז). ביאר **רבנו יונה**: "אל תתחבר לרשע, שאין לך להתיאש מן הפורענות. ואל תאמר בלבך: [הוא] עודנו עומד בשלוח והשעה משחקת לו. אתחבר אליו וכשיעבור מזלו הטוב, אתרחק ממנו".

כי לא תדע מה ילד יום, וכרָגַע יבוא אִידוֹ (=צָרְתוֹ) וְתִלְקָה עִמּוֹ. כאשר החל לנפול, הוא וכל אוהביו יפולו. ואל תאמר 'אראה לו אהבה לפנים, ולא אהבנו בלבי, כי גם רע שתחניפנו'. [נעיי"ש שהאריך בראיות מהכתובים שהמתחבר לרשע נענש יחד אתו, אפילו לא עשה כמעשיו].

[3] מושג זה אמרו חז"ל (שבת לג.) גם אצל השומע דיבורי נבלות פה, שנענש גם השומע ושותק. והביאו ראיה מהפסוק "זָעוּם ה' (=מי שה' כועס עליו) – יפול שם" (משלי כב), כלומר ייענשו כל העומדים שם! (אלא אם כן מיחו במי שמדבר. ולכל הפחות עליהם להסתלק מאותו המעמד).

כשלונות צה"ל במלחמת לבנון השניה, שאירעה כשנה אחרי הגירוש מגוש קטיף, מפריכים את דברי אותם רבנים צעירים שהורו לתלמידיהם שאין להפר פקודות צה"ל על פינוי התושבים [בעת הגירוש]. הללו טענו שהפרת פקודה תחליש את צה"ל. אבל הנה פלא, התוצאה היתה בדיוק הפוכה ממה שחשבו.

לעומתם, אשרי חלקו של הגאון הרב דב ליאור, אשר לפני כחודש ימים כאשר חיילים דתיים קבלו פקודה להצטרף לאותם כוחות צה"ל המונעים את העלייה ברגל של אזרחינו ליישוב החרב "חומש", ושאלו פיו אם לציית להוראות, ענה להם כי תפקידו של צה"ל הוא להגן עלינו מפני אויבינו הנכרים, אבל אין זה תפקידם למנוע את היהודים מליישב את ארצם. וזהו שימוש פוליטי ופסול של השלטונות בצבא ישראל.

אשרינו שבידינו לתקן את העבר על ידי חזרה בתשובה.